

ЖУРБА О. О.,

orcid.org/0009-0000-8959-819X

аспірант кафедри міжнародного
та приватного права*(Київський університет права**Національної академії наук України)*

УДК 341.215.43

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.6.65>**ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕСУВАННЯ
В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ ГРОМАДЯН ТРЕТІХ ДЕРЖАВ**

У цій статті розглядаються правові механізми регулювання міграції громадян третіх країн у межах Європейського Союзу, зосереджуючись на міжнародно-правових нормах та європейських стандартах. Глобалізація, зміна складу держав-членів ЄС та зростання міграційних потоків створюють нові виклики, що вимагають гнучких та збалансованих підходів до управління міграцією. Розглянуто соціальні, економічні та гуманітарні аспекти міграції, включаючи її вплив на рівень життя населення, доступ до працевлаштування та освіти, безпеку та повагу до прав і свобод людини. Особлива увага приділяється тому, як можна підтримувати баланс між ефективністю міграційного контролю та дотриманням принципів гуманності, пропорційності та недискримінації. Ці принципи особливо важливі в контексті цифровізації прикордонного контролю та автоматизації процесів прийняття рішень.

У статті наголошується на правовому статусі громадян третіх країн як суб'єктів міжнародного права з правом на соціальну інтеграцію та захист основних прав. Аналізуються сучасні технології прикордонного контролю, включаючи автоматизовані системи ETIAS та EES. Хоча ці системи покращують точність прогнозування міграційних потоків, вони також ставлять під сумнів дотримання міжнародних стандартів, зокрема принципів недискримінації та пропорційності. Підкреслюється важливість прозорих механізмів розгляду скарг та етичних кодексів використання алгоритмів в управлінні міграцією. Особлива увага приділяється соціальним правам мігрантів, їх інтеграції на ринок праці та гуманним процедурам повернення. Обговорюється реформа Директиви про єдиний дозвіл на роботу, яка гармонізує національне законодавство з міжнародними стандартами зайнятості, та пропозиції щодо спільної системи повернення, яка гарантує повагу до прав людини та заборону колективних вислань.

Практичне значення цієї статті полягає в розробці рекомендацій щодо вдосконалення міграційної політики ЄС, розробки прозорих та гуманних процедур контролю та інтеграції, які відповідають міжнародно-правовим зобов'язанням та гарантують захист прав та свобод кожного мігранта.

Ключові слова: правові засади, громадяни третіх держав, Європейський Союз, міграційна політика, соціальна інтеграція, права людини.

Zhurba O. O. Legal framework for regulating the movement of Third-Country Nationals within the European Union

This article examines the legal mechanisms for regulating the migration of third-country nationals within the European Union, focusing on international legal norms and European standards. Globalization, changes in the composition of the EU Member States and the growth of migration flows create new challenges that require

flexible and balanced approaches to migration management. The social, economic and humanitarian aspects of migration are considered, including its impact on the standard of living of the population, access to employment and education, security and respect for human rights and freedoms. Particular attention is paid to how a balance can be maintained between the effectiveness of migration control and compliance with the principles of humanity, proportionality and non-discrimination. These principles are particularly important in the context of the digitalization of border control and the automation of decision-making processes. The article emphasizes the legal status of third-country nationals as subjects of international law with the right to social integration and the protection of fundamental rights. Modern technologies for border control are analyzed, including the automated ETIAS and EES systems. While these systems improve the accuracy of forecasting migration flows, they also call into question compliance with international standards, in particular the principles of non-discrimination and proportionality. The importance of transparent complaint mechanisms and codes of ethics for the use of algorithms in migration management is emphasized. Particular attention is paid to the social rights of migrants, their integration into the labor market and humane return procedures. The reform of the Single Work Permit Directive, which harmonizes national legislation with international employment standards, and proposals for a common return system that guarantees respect for human rights and prohibits collective expulsions are discussed.

The practical significance of this article lies in the development of recommendations for improving EU migration policy, developing transparent and humane control and integration procedures that comply with international legal obligations and guarantee the protection of the rights and freedoms of each migrant.

Key words: *legal principles, third-country nationals, European Union, migration policy, social integration, human rights.*

Постановка проблеми. Процеси глобалізації на світовому ринку, зміна складу держав-членів ЄС та зростання міграційних потоків формують нові виклики, які вимагають розробки гнучких правових механізмів контролю за міграцією громадян третіх країн у межах ЄС. На сучасному етапі система регулювання міграції є не тільки основою для реалізації міграційної та прикордонної політики, а також ключовим елементом соціальної інтеграції та гарантування прав людини. Міграція громадян третіх країн має вагомий вплив на рівень життя в країнах призначення. Ефективне регулювання даного процесу є ключовим не лише для контролю міграційних процесів, але й для безпеки громадян та їхньої впевненості у своїх правах. У сучасному цифровому світі дедалі більше виникає ризик того, що існуючі формальні алгоритми будуть обмежувати права та свободи осіб без урахування соціального контексту та їхніх особистих обставин. Враховуючи таку ситуацію, дослідження нормативно-правової бази міграції громадян на міжнародному рівні має не тільки академічне, але й практичне значення, адже поглиблене вивчення може сприяти розробці заходів покращенню умов життя як людей, що мігрують, так і людей, що проживають у країнах ЄС, що в цілому забезпечить належний рівень інтеграції мігрантів в європейське суспільство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження правової бази міграції громадян третіх країн до Європейського Союзу виявляють значне оновлення тематики академічного дискурсу. В більшій мірі це пов'язано з швидкими темпами цифровізації управлінських процесів міграцією, реформами ключових директив, а також зміною ролі третіх країн у соціально-економічному розвитку ЄС. У своїй статті Л. Гугліотті та А. Елбі [1] сформулювали одну з найдискусійніших тез у сучасній науці про те, що сьогодні відбувається поступова передача повноважень щодо прийняття рішень у сфері прикордонного контролю від людей до автоматизованих систем. У публікації Д. Костакопулу [2] досліджується соціально-правова інтеграція громадян третіх країн, розглядаючи їх не лише як об'єкт

регулювання, а й як потенційний ресурс для соціально-економічного розвитку ЄС. У статті М. Манфреді [3] аналізується фрагментація доступу громадян третіх країн до соціальних виплат у країнах ЄС. Особливий інтерес представляє стаття П. Меліна [4] про реформу Директиви про єдиний дозвіл на проживання. Коло тем доповнює дослідження А. Палхад-сінгха [5], в якому аналізується запропонована спільна система ЄС для повернення громадян третіх країн. Загалом, розглянуті публікації демонструють, що сучасний академічний дискурс щодо регулювання міграції громадян третіх країн у ЄС є міждисциплінарним та поєднує правові, технологічні та соціально-економічні перспективи. Усі науковці наголошують на необхідності досягнення балансу між безпекою, правами людини та вимогами ринку праці, що визначатиме стратегічні орієнтири розвитку міграційної політики Європейського Союзу в найближчі роки.

Постановка цілі. Головна мета статті – дослідити правові засади регулювання пересування громадян третіх держав у Європейському Союзі з урахуванням глобальних змін.

Результати дослідження. Регулювання міграційних процесів громадян третіх країн у межах Європейського Союзу є складним правовим явищем на перетині міжнародного права, права ЄС та національних правових систем держав-членів. Головною метою політики ЄС у цій сфері є забезпечення балансу між суверенітетом держав-членів, ефективним управлінням міграційними потоками та дотриманням міжнародно-правових стандартів, включаючи гарантії прав людини, принципи гуманності та зобов'язання держав за міжнародними договорами [1].

Громадяни третіх країн вважаються повноправними суб'єктами міжнародного права та мають право на захист своїх основних прав, включаючи право на життя, свободу пересування, доступ до роботи та соціальних послуг. Держави-члени ЄС, у свою чергу, зобов'язані забезпечувати реалізацію цих прав відповідно до міжнародного права, зокрема положень Європейської конвенції з прав людини та інших міжнародних документів, що встановлюють стандарти гуманного поводження з мігрантами [2].

Громадяни третіх країн вважаються суб'єктами міжнародного права та мають право на захист своїх основних прав, включаючи право на життя, свободу пересування, доступ до роботи та доступ до соціальних послуг. Сучасні технології, зокрема автоматизовані системи прикордонного контролю, такі як ETIAS та EES, дозволяють підвищити ефективність прогнозування та управління міграційними потоками. Водночас використання алгоритмів у рішеннях щодо мігрантів несе ризик порушення принципів недискримінації та пропорційності, які є фундаментальними нормами міжнародного права [1, с. 569]. Тому міжнародне право вимагає розробки прозорих процедур апеляції, які забезпечують дотримання принципів справедливості та гуманності.

Соціальні права мігрантів у ЄС залишаються одними з найважливіших питань міжнародного права. Фрагментація доступу до соціальних послуг призводить до нерівності та може суперечити зобов'язанню держав однаково ставитися до всіх суб'єктів права [3]. Визнання соціальних прав мігрантів як невід'ємної частини міжнародного правопорядку підкреслює правову та моральну відповідальність держав-членів за соціальну справедливість.

Інтеграція громадян третіх країн на ринок праці є центральним аспектом міжнародного правопорядку. Реформа Директиви про єдиний дозвіл на роботу спрямована на захист прав працівників-мігрантів та узгодження національного законодавства з міжнародними стандартами зайнятості [4]. Дотримання міжнародних стандартів, включаючи стандарти Міжнародної організації праці (МОП), сприяє стабільності ринку праці та створює правову основу для соціальної інтеграції мігрантів.

Процедури повернення громадян третіх країн також підпорядковуються чітким міжнародно-правовим положенням. Спільна система повернення покликана забезпечити ефективність заходів у поєднанні з повагою до прав людини, зокрема заборону колективних вислань, пропорційність заходів та доступ до правової допомоги [5, с. 111]. Впровадження цих норм гарантує гуманність та легітимність міграційної політики держав-членів та відповідає міжнародним стандартам.

Комплексне регулювання міграційних процесів громадян третіх країн вимагає гармонізації цифрових технологій з міжнародно-правовими нормами. Це включає розробку етичних рекомендацій щодо використання алгоритмів у рішеннях щодо мігрантів, а також розробку механізмів моніторингу відповідності цих систем міжнародним стандартам. Водночас держава-учасниця зобов'язана забезпечити дотримання принципів гуманності, прав людини та соціальної справедливості, які є центральними принципами міжнародного права.

Збалансований підхід до регулювання міграції громадян третіх країн передбачає інтеграцію цифрових технологій з міжнародно-правовими нормами та механізмами соціальної інтеграції. Прозорі алгоритмічні системи, рівний доступ до соціальних і трудових прав, а також програми адаптації створюють умови для безпечного та гуманного середовища, в якому захищені права мігрантів, а держава-учасниця виконує свої міжнародні зобов'язання.

Висновки. Отже, регулювання міграції громадян третіх країн у межах Європейського Союзу є складним міжнародно-правовим явищем, що вимагає одночасного врахування прав людини, гуманності та ефективного управління міграцією. Забезпечення балансу між суверенітетом держав-членів, соціальною інтеграцією мігрантів та дотриманням міжнародних стандартів у сфері прав людини є центральним завданням сучасної міграційної політики. Використання цифрових технологій та автоматизованих систем контролю має доповнюватися прозорими механізмами розгляду скарг та етичними стандартами застосування, а гарантування соціальних та трудових прав громадян третіх країн має залишатися невід'ємною частиною правової бази. Такий підхід створює умови для розробки гуманної, справедливої та сталої міграційної політики, яка відповідає міжнародно-правовим зобов'язанням держав-членів та гарантує захист прав та свобод кожного мігранта.

Список використаних джерел:

1. Gugliotta L., Elbi A. Will AI “Subtly” Take Over Decision-making in the EU Border and Migration Context? *European Papers*, 2024. Vol. 9, № 2. P. 567–589. URL: https://www.europeanpapers.eu/system/files/pdf_version/EP_eJ_2024_3_SS1_6_Lorenzo_Gugliotta_Abdullah_Elbi_00797.pdf (дата звернення: 17.11.2025)
2. Kostakopoulou D. Third Country Nationals in the EU: From Invisible Others to Potential Key Players in the European Integration Process. *Columbia Journal of European Law*, 2024. Vol. 30, № 2. P. 45–68. URL: <https://cjel.law.columbia.edu/print/2024/third-country-nationals-in-the-eu-from-invisible-others-to-potential-key-players-in-the-european-integration-process/> (дата звернення: 16.11.2025)
3. Manfredi M. Access to Social Benefits for Third-country Nationals in the European Union: Between Fragmentation and Equal Treatment. *European Journal of Social Security*, 2025. Vol. 27, № 1. P. 12–29. URL: <https://www.europeanpapers.eu/e-journal/access-social-benefits-third-country-nationals-european-union-between-fragmentation-equal-treatment> (дата звернення: 16.11.2025)
4. Melin P. The Recast Single Permit Directive: an assessment of its (re)design and implications for third-country nationals. *Journal of Immigration and Asylum Law*, 2024. Vol. 38, № 3. P. 201–220. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12027-025-00823-1> (дата звернення: 17.11.2025)
5. Pahladsingh A. Proposal for a Common Return System: Legal requirements and fundamental-rights challenges in returning third-country nationals. *European Public Law*, 2025. Vol. 31, № 1. P. 101–119. DOI: <https://doi.org/10.1007/s12027-025-00854-8> (дата звернення: 17.11.2025)

Дата першого надходження рукопису до видання: 25.11.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 15.12.2025

Дата публікації: 31.12.2025

